

ELS SENYORS D'OLIVA EN EL SOTERRAMENT DEL VIRREI JOAN (1525)¹

FRANCESC J. HERNÀNDEZ
Universitat de València

En aquest article comentaré un text breu (exactament 999 paraules), recuperat pel baró Julius von Minutoli i publicat en 1850, que descriu el soterrament del virrei Joan a València, el 1525, i el paper que hi jugaren Serafi i Francesc Centelles i Francesc Fenollet.

Joan (Johann) de Brandenburg-Ansbach-Kulmbach fou virrei de València durant els anys 1523-1525, pel seu matrimoni amb Germana de Foix. Va nàixer al castell de Plassenburg el 9 de gener de 1493, fill de Frederic (Friedrich) de Brandenburg-Ansbach i Bayreuth, anomenat *el Vell*, i de Sofia Jagiellonka de Polònia, filla del rei polonès Casimir IV. Frederic havia estat nomenat marcgraví (un comte amb dominis fronterers; un marquès, en sentit literal) de Brandenburg-Ansbach i també de Brandenburg-Kulmbach, i tenia al castell de Plassenburg la seua residència. Fou pare de set filles i deu fills, dels quals Joan fou el cinquè. El 1509, el jove Joan participà en la batalla d'Agnadello, del costat del Sacre Imperi Romà Germànic, que resultà victoriós enfront dels exèrcits venecians. El 1516 fou incorporat al capítol de l'orde del Toisó d'Or i poc després fou retratat amb aquesta distinció per Lucas Cranach *el Vell*. El 1519 va contraure matrimoni amb Germana (Germaine o Germania, com és esmentada als documents alemanys) de Foix, a Barcelona, que era vídua de Ferran el Catòlic. El 1523 es traslladaren a València com a virreis. L'11 de desembre d'aquell any, la parella jurà el seu càrrec a la Seu. El diumenge 5 de juliol del 1525, el virrei Joan morí i fou soterrat els dies 30 i 31 del mateix mes. Posteriorment, Germana va contraure matrimoni amb Ferran, duc de Calàbria.

El baró Julius von Minutoli (1804-1860) fou un diplomàtic prussià, que exercí de cònsol general a Portugal i Espanya. Va escriure quatre llibres sobre aquests països i les seues colònies (1852-1855). Abans, però, publicà, a més d'altres estudis, investigacions sobre la marca de Bran-

1. Agraïments a Benno Herzog i Vicent J. Escartí per la col·laboració en la traducció del text.

denburg i un gruixut volum sobre Frederic, pare de Joan. Aquest llibre fou editat per Alexander Duncker (germà de Franz, el qual publicà en aquella època obres de Marx i Engels) a Berlín el 1850: *Friedrich I. Kurfürst von Brandenburg und Memorabilia aus dem Leben der Markgrafen von Brandenburg aus den Quellen des Plassenburger Archivs* (Frederic I, elector de Brandenburg i esdeveniments memorables de les vides dels marcgravins de Brandenburg, procedents de les fonts de l'Arxiu de Plassenburg). Hi arreplega diversos documents sobre el virrei Joan, com ara la descripció de les exèquies i el testament, i comenta també dues hipòtesis sobre la seua mort. La primera, que el virrei morí en tornar d'un viatge per a participar en les Corts convocades per l'emperador a Toledo, quan es trobava en una casa de postes a tres jornades de València, afectat d'unes grans «febres de pestilència» i quan estava acompanyat dels tres cavallers del confiança: Jorg von Wolmershausen, Joachim von Thalheim i Balthasar Rabensteiner, del marcgravinat de Brandenburg. La segona hipòtesi, més inquietant, és que Joan morí enverinat per ordres de la seua dona, Germana, perquè sembla que tenia la pretensió «d'enviar-la a Alemanya i sotmetre-la, durant algun temps, a una vigilància més estricta degut a la seua lleugeresa» (op. cit., 2a sec., p. 42). I «lleugeresa» s'ha d'entendre en sentit moral. De fet, Germana ja havia tingut una xiqueta amb Carles I. El fet és que el 4 o, més probablement, el 5 de juliol de 1525, Joan morí i el seu cadàver fou traslladat a València.

Cal recordar que el moment era summament crític. Arran de la Batalla de Pavia (febrer de 1525), el rei Francesc I havia sigut fet presoner per les tropes de Carles I. Les pugnes entre els monarques cristians, quan hi havia la possibilitat d'una invasió turca (que de fet esdevingué poc temps després i arribà fins al setge de Viena), provocaren una gran preocupació entre els humanistes i erasmistes, com ara Vives. Així li ho expressà al seu amic Franciscus van Cranevelt: «¡Veus que l'Emperador [Carles] i Francesc [I, de França] no han pogut mantindre's en regnes tan grans! Jo ara exclamaria més bé: amb què teniu prou, si Europa us és poca cosa?!» (18-25 de juliol de 1525).

Les exèquies de Joan de Brandenburg es realitzaren els dies 30 i 31 de juliol, a fi de soterrar-lo, segons la seua voluntat, al costat de l'altar de l'església del Convent del Sant Sepulcre de Jerusalem (popularment, Convent de Jerusalem), que es trobava extramurs de València. La virreina va romandre al palau de Serafi de Centelles, a l'actual carrer de Cavallers.

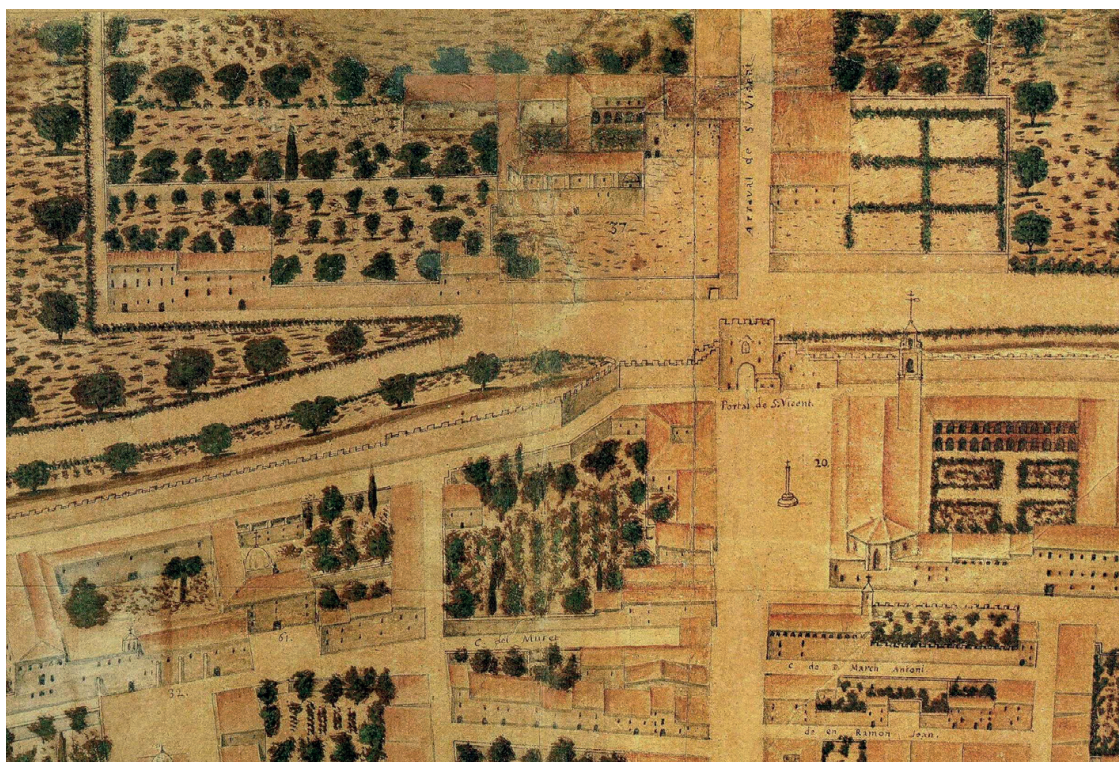

Figura 1. Joan de Brandenburg, amb el Toi-só d'Or, per Lucas Cranach.

Figura 2. Kulmbach i el castell de Plassenburg.

Figura 3. Convent de Jerusalem (dalt) en el plànol de Tosca (segle XVIII). S’hi pot veure la plaça, l’església i el convent de Sant Agustí.

El primer dia, a hora de vespres (els oficis de la vesprada), hi hagué una processó cap a l’església, que estava ornada amb centenars de ciris i draps negres, amb les armes i la divisa del virrei. Primerament, marxaren criats i servidors del comú; després, portades per cavallers, la senyera tricolor de Joan de Brandenburg (de colors blanc, groc i marró), amb la seua divisa en francès: «Açò és la meua felicitat», el seu elm de torneig amb plomes d’aquells colors, l’escut, ornat de la mateixa manera, i el seu cavall, amb un revestiment també d’idèntic cromatisme. Després, marxà l’herald de l’emperador i altres cavallers. Aquests tresors del virrei foren deixats a la cripta i es cantaren vespres.

L’endemà, es va fer el soterrament. Criats, cavallers i autoritats acudiren en el mateix ordre. També hi desfilaren les senyeres del virrei. En primer lloc, una bandera blanca amb l’àguila de Brandenbug, que portava *don* Lluís Eixarch. Després d’aquesta, en un lloc ben destacat, estaven els senyors d’Oliva. El text alemany diu «Don Gran Fenolet und Don Serafin Ribelles», que entenem com «Don Francesc Fenollet i Don Seraffi Centelles». Aquests portaven respectivament la senyera de la Regalia i la del ducat de Stettin. Així diu el text pel que fa a la segona jornada:

En aquell dia, totes les coses de l'església estaven preparades en el mateix ordre de la missa que s'havia fet la vespra, i acudiren en el mateix ordre que el dia en el qual s'havien portat els tresors.

A continuació era portada una bandera blanca, en la qual estava pintada l'àguila de Brandenburg. La portava Don Lluís Eixarch.

Després anaven dues banderes. Una representava la Regalia i l'altra el ducat de Stettin [Szczecin], que portaven Don Francesc Fenollet i Don Serafi Centelles.

Després anaven dues banderes, que representaven el ducat de Wenden i Núremberg, portades per Don Lluís de Borja i Don Lluís de Vilarassa. A continuació, Don Lluís Carròs portava l'armadura. Li seguien dues banderes la del ducat de Pommern [Pomerània] i la del comtat de Zollern, que eren portades per Don Ramon de Castala i Pujaçons.

Seguia l'elm de torneig, que portava Don Francesc de Fenollet. Després d'aquest, Don Pedro Viciano i Don Francesc Rebolledo portaven dues banderes que representaven el principat de Ruegen [Rhügen] i el ducat de Cassuben.

Una mica darrere d'aquest, Don Ximén Pérez de Borja portava l'escut, ricament brodat d'or, argent i sedes, i totes les armes de Sa Gràcia Ducal. Després portava Don Baro Ehinger la bandera principal, en la qual estaven pintades totes les armes de Sa Gràcia Ducal. A continuació era portat un cavall amb revestiment de totes les armes pel Senyor de Sarrià i Don Jon del Comanador Pellisser.

Després, a mà esquerra, Don Jeroni d'Eixarch portava la cadena d'or amb l'Orde Imperial [el Toisó d'Or]. A mà dreta, Sancho Còrdova portava el barret ducal de plata i daurat per dalt. Enmig dels dos venia Don Francesc Centelles, que portava un emblema, fet a la manera de la de l'herald, costosament brodada d'or, de plata i sedes, en la qual hi havia les armes de Sa Gràcia, i després l'herald, en l'ordre que s'arribà la vespra. En l'església, tots aquests tresors es portaren a la tomba, menys el cavall, durant l'ofertori de la missa. Després, el cavall fou portat fora de l'església. Es portaren els tresors a la tomba i es va oficiar una missa, de manera sincera i bona, junt amb un bon sermó, en el qual s'esplaià sobre la bondat de Sa Gràcia de la manera més bella. Després el seguici isqué de nou en ordre a la cort.

La Regalia no era pròpiament un territori, sinó la senyera de la «bandera de la sang», el símbol de les terres infeudades, que va ser adoptat per Friedrich de Brandenburg el 1415. Per tant, hem de suposar que aquesta bandera seria probablement un damasc de color vermell.

El ducat de Stettin era una part de la Pomerània Occidental. Actualment, correspon a una de les divisions de Polònia i té el nom polonès de Szczecin. La senyera que portaria Serafi Centelles seria, tal vegada, un cap d'àguila sobre camp atzur.

Seguien altres banderes de les possessions relacionades amb el virrei: els ducats de Wenden, Núremberg i Pomerània, el comtat de Zollern, el principat de Rhügen i el ducat de Cassuben, així com una senyera amb totes les armes del mort. Altres cavallers portaven l'armadura, l'elm de torneig, l'escut i el cavall, amb un revestiment amb les armes pintades. A continuació, dos cavallers duïen el Toisó d'Or i el barret ducal de plata i daurat per dalt. Enmig, *don* Francesc Centelles portava un emblema, fet a la manera del que llueïa l'herald la vespra (que anava vestit de negre i amb el seu distintiu d'herald estampat per davant i darrere, amb les armes del Sacre Imperi Romà i l'àguila imperial, costosament brodats d'or, de plata i sedes), en el qual hi havia les armes del virrei.

Amb tot, la relació de nobles ens deixa alguns dubtes. Hem identificat «Don Gran Fenolet», que diu el text original, amb Francesc de Fenollet. Però aquest personatge torna a aparèixer en la relació per a dur l'elm del mort. Tal vegada, siga un lapsus i qui porta l'elm fora Francesc Gilabert de Centelles, nebot de Serafi, que aquell mateix any va contraure matrimoni.

Totes aquestes senyeres i riqueses, excepte el cavall, foren presentades durant l'ofertori de la missa perquè foren portades a la tomba del virrei. En finalitzar l'ofici, els cavallers abandonaren l'església segons l'ordre d'arribada.

BIBLIOGRAFIA

- MINUTOLI, Julius von (1850): *Friedrich I. Kurfürst von Brandenburg und Memorabilia aus dem Leben der Markgrafen von Brandenburg aus den Quellen des Plassenburger Archivs bearbeitet*, Berlín: Alexander Duncker, pp. 50-52 [en línia].
<<https://opacplus.bsb-muenchen.de/Vta2/bsb10013658/bsb:BV009026123>>